

originalne grafike in so se lepo razvijali, čeprav originali tudi niso bili vedno na višku. Načelo: z originalom pred publiko in pripravljati pot razumevanju tega, četudi na prvi pogled malopomembnega originala, je nedvomno pravilno; kakor hitro se je program začel širiti in so poleg originalov prišle v list tudi reprodukcije, so se pojavili slabi tiski, ki so poleg tiskovno boljših ali dobrih originalov naravnost boleli. Sedaj, ko reprodukcija številčno prevladuje nad originalom, je postal list naravnost nereprezentativen; reprezentativnost pa mu je treba strogo varovati, če hoče biti kos svoji nalogi. K reprezentativnosti pa spadajo v prvi vrsti dobre in primerno podane reprodukcije. Želeli je torej, da ostane edino izrazito umetniško podjetje v Jugoslaviji na primerni višini; publiko mu bo sevé treba šele iskati in vzgajati; našla pa bi se nedvomno, samo podjetje bi moralo nuditi nekaj pozitivnega obema, i lajiku i umetniku, da bi imela oba interes na njem.

Frst.

Božična razstava l. 1921. v Jakopičevem paviljonu. — Bila je to pravzaprav v prvi vrsti prodajalna razstava, ki si je nadela ponosno ime »Slovenska umetnost«. Pač bolj v svrhu reklame, kakor v označbo svojega umetniškega bistva. Predmetno je prevladovala v nji slovenska pokrajina, posebnost Bled, Kamnik, domače goré itd. so bili zastopani v nešteti variacijah. Toda kakor se je ta razstava nazvala radi predmeta, ki ga obdeluje, slovenska, bi se z isto pravico ali mogoče še bolj nazvala vsaka razstava slovenskih slikarjev slovenska, ker če jo predmet opravičuje za to, jo tem bolj opravičuje k takemu imenu osebnost, ki jo ustvarja in ki je v umetnosti neoporečno večjega pomena kakor predmet. Edini, ki skuša preko predmeta tudi res posebno slovensko čustvovati, je M. Gaspari.

Glavni razstavljalci so bili: Rud. Marčič (slikar), J. Dolinar (kipar), I. Zajec (kipar), M. Gaspari (slikar), I. Vavpotič (slikar), P. Žmitek (slikar) in Anica Zupanec (slikarica) ter S. Šantel (slikar). Vendar pa je imel človek vtis, da je vsa razstava samo radi Marčiča, ki je tudi imel največji uspeh

pri publiku. Ljubljana se je oddahnila, češ, po tolikih razburjenjih zadnjih razstav vendar enkrat zopet umetnost, ki jo razumem, ki me ne sili k razmišljanju, ki me ne ogorča z novim, ki je že po vsem kulturnem svetu premagano. Marčičeva umetnost je namreč še za eno generacijo starejša od naše najmodernejše. Izposodila si je od impresionizma prav toliko sredstev in motivov, da lahko zadovolji okus najširše meščanske družbe, ki si ne upa vzeti v svoje stanovanje originala kakkega domačega slikarja iz preprostega razloga, ker so rekvizit njene stanovanjske dekoracije efektne barvane razglednice, lovski in pokrajinski žanr in barvne priloge družinskih listov. Okus prikrojen nivoju t. zv. »umetniških« razglednic je tu našel obilo zadovoljstva. En motiv je bil efektnejši od drugega, dnevni in letni časi so se vrstili pred nami študirani na motivu Bleda in Kamniške okolice in pred dvajsetimi leti revolucionarne vijoličaste sence, včasih naravnost boleče, so našle obilega polja.

L. Dolinar je razstavil par malih kipcev, tako Buda, ki je nepotrebna parafraza na Meštrovićevo »Molitev«. Figura je ikono-grafsko tako sorodna Meštroviću, da je ni mogoče prezreti; kar je Meštrović dosegel v miru, ki preveva vso kompozicijo v vseh njenih detajlih, je poskusil Dolinar v iskani nemirni pozi, ki prav nič ne odgovarja ideji večnega kontemplatorja Bude. Vtis imam kot da je to delo nastalo v zavednem ali vsaj nezavednem stremljenju, kopirati in prekositi Meštrovića. Tudi pri Sfingi se človek ne more otresiti primere z Meštrovićem, ki se zdi po nepotrebem popravljen. Statični motiv te Sfinge je iskan v istem smislu, kakor pri Budi. Obakrat ima Dolinar prastar tip, na katerem se dá komaj kaj izpremeniti, in v duhovnem smislu poglobljeno kompozicijo Meštrovićevo. Mislim, da taki prostovoljni ali neprostovoljni dvoboji z velikimi deli preteklosti in sodobnosti Dolinarju niso na korist.

Menda je karakteristično za to razstavo in za našo publiko, da med vsemi slikarji, ki so razstavili, neoporečno najkulturnejši in najboljši, Vavpotič, edini ni nič prodal.

Poudarjam še enkrat, da ta razstava ni imela umetniških vidikov pred očmi, ampak je bila čisto prodajalnega značaja. In molk o nji v našem dnevnem časopisju pač ni bil samo slučajen.

Frst.

GLASBA.

Zlatko Grgošević: Četiri jugoslavenske pučke popijevke. Za muški zbor a cappella. Op. 1. Sadržaj: I. Veštar piri. II. Kraj potoka. III. Zaspala devojka. IV. U čas, dok se akšam čita. Edition Čaklović — Zagreb, 1920.

Kot I. zvezek Jugoslavenskih zborova — urednik je Ant. Dobronić — so izšle te skladbe. Na prvi pogled je jasno, da spadajo v isto smer, ki jo tako izrazilo kažejo Ant. Dobronićeve »Jugoslavenske pučke popijevke«, op. 4. Kakor se vidi, ta smer zaganja vedno širše valove. Hoče pa s svojimi deli iti na znotraj, do globlje korenine, na zunaj pa hoče doseči vzpostavitev nacionalne glasbene umetnosti v zmislu tradicij Lisinskega in Mokranjca, toda z večjimi umetniškimi zahtevami in sodobno skladateljsko tehniko (Predgovor). — Pred vsem kažejo neko barvno enotnost, ki teži za tem, da zlasti v spremljanju ustvari enoten kolorit, ponajveč nasičenega, celo težkega. Vendar pa jim — se zdi — ne gre za barvenost kar tako, ampak za poglobitev napeva. To je prav tako, kot če slikar naslika pokrajino, pa ne kakor jo vidi v luči, žarkih, ampak kakor jo je v sebi občutil in jo presnoval, preoblikoval in poglobil ali, recimo, potopil v svoj občut in jo potem podal, pa ne kot posnetek, izrezek narave, ampak kot izraz svoje duševnosti, ki se ta narava v njej zrcali. Zašto tudi ta struja navidez silno samovoljno postopa; pri obdelovanju nekatere znake silno poudarja, povečuje, druge, ki bi človek menil, da so sami po sebi dani, sploh opušča in pogosto s praznotami ali samo rahlimi namigi čudno prvobitno slikovitost dosega. Sladko — v običajnem zmislu — to izvečine res ni, prevzema pa, da obstaneš in posluhneš. Tudi morda še ni vse

povrelo — kakšen kolorističen učinek bi se morda z manjšimi stroški dal doseči — toda vino bo ognjevit, lep, vonjiv okus ostane človeku po njem. Ta prelivajoča se gorka barvenost in globlji izraz v marsičem temelji na brezobzirnih kontrapunktičnih zamislih.

Dr. Fr. Kimovec.

Karlo Adamič: Slovenski akordi. Zbirka 22 oziroma 32 mešanih in moških zborov. I. in II. zvezek. Uglasbil stolni kapelnik in glasbeni učitelj v Senju. V Ljubljani, 1921. Jugoslovanska knjigarna. Cena: vsak zvezek 40 K. — Karlo Adamič se nain je v cerkveni glásbi pred nekaj leti predstavil dokaj ugodno z zbirko Marijinih pesmi. V tej se manj ugodno. Res je število skladb veliko — 54 —, pa bi rajši imeli malo število res dobrih. Kar je daljših, so vse slabotne, namesto kakršnega koli razvoja se ti neprestano vrta ista misel v isti obleki pred očmi. Nekaj srednje dolgih je še najboljših. Krajše so ali narodne, kar pa ni označeno, tudi so včasih nerodno obdelane — ali pa samostojne, le da se vse pesmi, ki so zložene na znano besedilo, tesno oklepajo tudi znanih napevov, kar smo mestoma že tudi pri Marijinih občutili. Razloček je samo ta, da so v tej izdaji nekoliko oslabiljeni. Ti očitni nedostatki naših podeželskih zborov res da prida ne bodo motili, kar pa seveda vrednosti zbirke ne določuje.

Fr. K.

Emil Adamič: Nočne pesmi. Samospevi za nizki glas s klavirjem. Založila in izdala »Jugoslovanska knjigarna« v Ljubljani, 1921. Cena 40 K. Pet pesmi je, ki kažejo, da se je vretje sedanjih čudno neustaljenih dni tudi Adamiča polotilo. Če smo ga doslej poznali ponajveč kot veselega, včasih malo srboritega fanta, zahteva zdaj, da ga začnemo od globlje strani presojati; še odločneje namreč kot v teh pesmih je začel hoditi samostojna pota v svoji suiti »Ah mladost ti moja, kje si?«, ki kaže — kakor že Nočne pesmi — čut za toplo iskrenost, ki jo rad ožari s svetlobo, upodobi z mehkim usmevom. Zadnje tri so zlasti pisane s srčno gorkoto.

Fr. K.